

विशेष केंद्रीय सहाय्य योजना अंतर्गत मंजूर
“PILOT PROJECT OF DEVELOPING
SOLAR ASHRAM SCHOOL” ही योजना
राबविण्याकरीता योजनेच्या मार्गदर्शक
सुचनांना मंजूरी देणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
आदिवासी विकास विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: केंद्रीय-२०१९/प्र.क्र. १३१/का-१९
मंत्रालय, मुंबई ४०००३२
तारीख: १/१/२०२१

संदर्भ-

१. जनजाती कार्य मंत्रालय, नवी दिल्ली यांचे पत्र क्र. F.No. ११०१५/०१/२०१५-SGII, दि. २१/०८/२०१५.
२. आदिवासी विकास विभाग, शासन निर्णय क्र. केंद्रीय-२०१५/प्र.क्र. ६३/का-१९ दि. २२.३.२०१६ व दि. ३१.०३.२०१६

प्रस्तावना-

केंद्र शासनाकडून दरवर्षी विशेष केंद्रीय सहाय्य अंतर्गत अनुदान , भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २७५(१) अंतर्गत व अदिम जमाती विकास कार्यक्रम या योजना अंतर्गत राज्य शासनास अनुदान प्रदान होत असते. या योजना अंतर्गत प्राप्त होणा-या अनुदानासाठी प्राप्त झालेल्या प्रस्तावांची सविस्तर छाननी करून निवडक प्रस्ताव केंद्र शासनाकडे सादर करण्यात आले. सदर प्रस्तावात PILOT PROJECT OF DEVELOPING SOLAR ASHRAM SCHOOL ह्या योजनेचा समावेश होता. सदर योजना मुख्यत्वे आदिवासी विकास विभागाच्या कार्यक्षेत्रात असणा-या ए.आ.वि.प्रकल्प कार्यालयांच्या निवडक शासकीय आश्रमशाळेमध्ये राबविणे अपेक्षित आहे. आदिवासी विकास विभागामार्फत चालविण्यात येणाऱ्या आश्रम शाळा ग्रामीण व दुर्गम भागात अस्तित्वात आहेत. सदर क्षेत्रामध्ये बरेचदा विद्युत पुरवठा विविध कारणामुळे खंडित होत असतो. त्यामुळे आश्रमशाळेतील विद्यार्थ्यांना शैक्षणिक उपक्रम पार पडण्यासाठी अडचणी निर्माण होतात. तसेच रात्रीच्या वेळी अपघात घडून येण्याची शक्यता नाकारण्यात येत नाही. या करिता सौरउर्जेवर आधारित ऊर्जेचा वापर करण्याकरिता आश्रमशाळांना प्रोत्साहित करण्यासाठी आदिवासी विकास विभागाने ही योजना केंद्र शासनाकडे प्रस्तावित केली. जनजाती कार्य मंत्रालयाने दिनांक २६ मार्च २०१५ रोजी आयोजित केलेल्या Project Appraisal Committee (PAC) बैठकीमध्ये PILOT PROJECT OF DEVELOPING SOLAR ASHRAM SCHOOL ही योजना विशेष केंद्रीय सहाय्य योजने अंतर्गत रु. ५००.०० लक्ष इतक्या रकमेच्या प्रस्तावास मंजूरी दिल्याचे संदर्भाधीन पत्र क्र १.अन्वये कळविले असून सदर निधी संदर्भाधीन शासन निर्णयान्वये आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक यांना वितरित करण्यात आला आहे.

२. उक्त नमुद बाबींच्या अनुषंगाने PILOT PROJECT OF DEVELOPING SOLAR ASHRAM SCHOOL ही रु. ५००.०० लक्ष इतक्या किंमतीची योजना राबविण्याबाबतच्या मार्गदर्शक सूचनांना मंजूरी देण्याचा प्रस्ताव शासनाच्या विचाराधीन होता.

शासन निर्णय-

आदिवासी विकास विभागाच्या प्रत्येक अपर आयुक्त कार्यालयांच्या आश्रमशाळेमध्ये सौर आधारित ऊर्जेचा वापर करून विद्युत ऊर्जेची समस्या दूर करण्याच्या अनुषंगाने विशेष केंद्रीय सहाय्य अंतर्गत “PILOT PROJECT OF DEVELOPING SOLAR ASHRAM SCHOOL” ही योजना आदिवासी विकास विभाग व मेडा यांच्यामार्फत संयुक्तपणे राबविण्यासाठी एकुण रु.५००.०० लक्ष किंमतीच्या मार्गदर्शक सूचनांना या निर्णयाद्वारे सोबत जोडलेल्या परिशिष्ट क्रमांक १ नुसार मंजूरी प्रदान करण्यात येत आहे.

२. सदर योजनेच्या मार्गदर्शक सूचनांनुसार वितरीत तरतूदींच्या मर्यादेत योजना राबविण्याबाबत त्वरीत कार्यवाही आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक यांनी करावी व त्याचे उपयोगिता प्रमाणपत्र आर्थिक व भौतिक अहवालासह शासनास सादर करण्याची दक्षता घ्यावी.

३. हा शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२१०१०११७१२०३०४२४ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(प्रकाश वि वाजे)

कार्यासन अधिकारी महाराष्ट्र शासन

प्रत,

- १) मा.मंत्री आदिवासी विकास, महाराष्ट्र राज्य, यांचे खाजगी सचिव ,मंत्रालय,मुंबई
- २) मा.राज्यमंत्री आदिवासी विकास, महाराष्ट्र राज्य, यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
- ३) सचिव,आदिवासी विकास, यांचे स्वीय सहायक,मंत्रालय,मुंबई
- ४) सचिव, उद्योग,उर्जा, कामगार विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ५) आयुक्त,आदिवासी विकास,महाराष्ट्र राज्य,नाशिक.
- ६) आयुक्त, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे
- ७) सहसचिव,आदिवासी विकास विभाग,मंत्रालय,मुंबई.
- ८) उपसचिव, आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ९) सर्व अपर आयुक्त, आदिवासी विकास.
- १०) सर्व प्रकल्प अधिकारी एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प.
- ११) संचालक, मेडा.(MEDA - Maharashtra energy development authority)
- १२) निवड नस्ती (का.१९) आदिवासी विकास विभाग,मंत्रालय,मुंबई

विशेष केंद्रीय सहाय्य अंतर्गत मंजूर योजना

PILOT PROJECT OF DEVELOPING SOLAR ASHRAM SCHOOL

१	योजनेचे नाव	<ul style="list-style-type: none"> PILOT PROJECT OF DEVELOPING SOLAR ASHRAM SCHOOL पथदर्शी योजना म्हणुन सोलर आश्रम शाळेची निर्मिती करणे.
२	एकुण मंजूर निधी / वित्तीय तरतुद	<ul style="list-style-type: none"> विशेष केंद्रीय सहाय्य अंतर्गत सन २०१५-१६ करिता मंजूर निधी रु.५००.०० लक्ष आयुक्त आदिवासी विकास हे सदर प्राप्त निधी चारही अपर आयुक्त आदिवासी विकास यांना खालीलप्रमाणे वितरीत करतील <ul style="list-style-type: none"> अपर आयुक्त नाशिक -रु.१२५.०० लक्ष अपर आयुक्त ठाणे -रु.१२५.०० लक्ष अपर आयुक्त अमरावती -रु.१२५.०० लक्ष अपर आयुक्त नागपूर -रु.१२५.०० लक्ष एकुण निधी - रु.५००.०० लक्ष
३	योजनासाठी खर्चाचे अंदाजपत्रक	<ul style="list-style-type: none"> ए.आ.वि.प्र. अंतर्गत निवड केलेल्या शासकीय आश्रमशाळानिहाय महाराष्ट्र उर्जा विकास अभिकरण (MEDA - Maharashtra energy development authority) यांचेकडुन प्राप्त अंदाजपत्रकानुसार संबंधीत अपर आयुक्त आदिवासी विकास हे प्रकल्प अधिकारी यांना निधी वितरीत करतील
४	योजनेचा उद्देश/ हेतु	<ul style="list-style-type: none"> सौरउर्जेवर आधारित ऊर्जेचा वापर करुन आश्रम शाळेकरिता उर्जेचा शाश्वत व खात्रीचा स्रोत निर्माण होईल व त्याकारणाने विद्युत देयकाच्या खर्चात मोठ्या प्रमाणात बचत होईल.
५	योजनेतील युनिट लाभार्थी	<ul style="list-style-type: none"> प्रकल्प अधिकारी यांनी त्याचे कार्यक्षेत्रातील महाउर्जा व महावितरण च्या सल्ल्याने शासकीय आश्रम शाळा सोलर आश्रम शाळा निर्माण करण्याकरीता निवड करावी. प्राधान्याने आश्रमशाळा निवडतांना एकलव्य स्कूल, मध्यवर्ती स्वयंपाकगृह, आश्रमशाळेतील विद्यार्थ्यांची संख्या,आश्रमशाळेचे विजेचे बिल या बाबींचा विचार करावा. सर्व प्रकल्पातील आश्रमशाळेकरिता निधी अपुरा पडत असल्यास अपर आयुक्त यांनी दुर्गम भागातील शाळा निवडुन प्रकल्पांतर्गत आश्रमशाळा करिता प्रकल्प अधिकारी यांना निधी वर्ग करावा.
६	योजना राबविणारी व प्रशासकीय मान्यता देणारी यंत्रणा	<ul style="list-style-type: none"> संबंधित अपर आयुक्त,अपर आयुक्त,आदिवासी विकास

७	नियंत्रण अधिकारी	<ul style="list-style-type: none"> आयुक्त,आदिवासी विकास,नाशिक.
८	योजना कालावधी	<ul style="list-style-type: none"> ०६ महिने
९	योजना राबविण्याची कार्यपद्धती	<ul style="list-style-type: none"> योजनेच्या अनुषंगाने महाऊर्जा (मेडा) संस्था अमलबजावणी यंत्रणा म्हणून कामकाज करेल. प्रकल्प अधिकारी हे त्यांचे कार्यक्षेत्रातील महाऊर्जा व महावितरणच्या सल्ल्याने दुर्गम भागातील आश्रमशाळा सोलर आश्रम शाळा निर्माण करण्याकरीता निवड करून यादी अपर आयुक्त,आदिवासी विकास यांना सादर करतील. प्रकल्प अधिकारी प्रकल्पातील कमाल ०२ आश्रम शाळा सोलर आश्रम शाळा निर्माण (ongrid व Hybrid netmetering) करण्याकरीता अंदाजपत्रक तांत्रिक मान्यता शुल्कसह महाऊर्जा (MEDA) यांचेकडून प्राप्त करून अपर आयुक्त आदिवासी विकास यांना सादर करतील. अपर आयुक्त आदिवासी विकास उपलब्ध निधी व प्रकल्प स्तरावरून प्राप्त अंदाजपत्रक यांचे अनुषंगाने सोलर आश्रम शाळा निर्माण करण्याकरीता आश्रम शाळांची अंतिम निवड करतील. अंतिम निवड झालेल्या आश्रम शाळेच्या अंदाजपत्रकानुसार अपर आयुक्त हे प्रकल्प अधिकारी यांना निधी वितरीत करतील. प्रकल्प निहाय अंतिम निवड झालेल्या सोलर आश्रम शाळेच्या प्रस्तावास/ अंदाजपत्रकास महाऊर्जा यांचेकडून तांत्रिक मान्यता देण्यात येईल. (शासन निर्णय ८ जुन २०१६ - उद्योग उर्जा कामगार विभाग नुसार सौर उर्जेवर आधारीत प्रकल्पास महाऊर्जा यांचेकडून तांत्रिक मान्यता घेणे बंधनकारक आहे. यासाठी प्रकल्प रक्कमेच्या १ % तांत्रिक मान्यता शुल्क महाऊर्जा यांना अदा करणे बंधनकारक आहे - तांत्रिक मान्यता प्रदान केल्यानुसार प्रकल्प विकासकाला प्रत्येक टप्प्यामध्ये निधी वितरीत करणेपूर्वी महाऊर्जा यांचेकडून तांत्रिक बाबींचा तपासणी अहवाल प्राप्त करणे आवश्यक आहे.) महाऊर्जा यांचे कडून तांत्रिक मान्यता प्राप्त झाल्यानंतर अपर आयुक्त हे सदर अंदाजपत्रकांना प्रशासकिय मान्यता प्रदान करतील. योजनेच्या अंमलबजावणीच्या अनुषंगाने महाऊर्जाने (मेडा) जर असमर्थता दर्शविली तर संबंधित अपर आयुक्त,आदिवासी विकास हे उद्योग उर्जा व कामगार विभाग शासन निर्णय दि-०१.१२.२०१६ नुसार ई-निविदा प्रक्रिया राबवून इतर तज्ञ संस्थेची निवड करतील. सदर निविदा प्रक्रिया खालील समितीमार्फत राबविली जाईल व सदर निवडीस आयुक्त,आ.वि.नाशिक व शासनाची मान्यता घेण्यात येईल. <p>१) अपर आयुक्त,आदिवासी विकास - अध्यक्ष २) कार्यक्षेत्रातील संबंधित प्रकल्प अधिकारी (कोणतेही दोन) - सदस्य ३) सहायक आयुक्त (वित्त),अपर आयुक्तालय -सदस्य</p>

		<p>४) महाऊर्जा (मेडा) प्रतिनिधी- सदस्य (तांत्रिक)</p> <p>५) महावितरण प्रतीनिधी - सदस्य (तांत्रिक)</p> <p>६) सहायक आयुक्त (केंद्रीय योजना), अपर आयुक्तालय- सदस्य सचिव</p> <ul style="list-style-type: none"> • प्रकल्प विकासकाला कार्यारंभ आदेश देण्यापूर्वी अटी व शर्ती मंजूर असल्याबाबतच करारनामा अपर आयुक्त यांचेसोबत करणे बंधनकारक आहे. • सदर योजनेसाठी मंजूर लक्षाकांत बदल करण्याचे अधिकार आयुक्त, आदिवासी विकास यांना असतील. • अंमलबजावणी करतांना येणा-या अडचणी सोडविणे व योजनेस अंमलबजावणीच्या दृष्टिने योजनेमध्ये योग्य बदल करण्याचे अधिकार आयुक्त आदिवासी विकास यांना असतील.
१०	निधी वितरण कार्यपद्धती	<ul style="list-style-type: none"> • विकासकाने प्रकल्प आस्थापित करणेसाठी महाराष्ट्र राज्य विद्युत वितरण कंपनी यांचेसोबत समन्वय साधून जितक्या क्षमतेचा सौर उर्जा प्रकल्प आस्थापित करावयाचा आहे तेवढा भार मंजूर करण्याची कार्यवाही करावी. सदर प्रक्रिया पूर्ण झाल्यानंतर विकासकास १०% रक्कम अदा करण्यात यावी. • वाढीव विद्युत भार मंजूर करण्यासाठी महाराष्ट्र राज्य विद्युत वितरण कंपनी यांना भरावी लागणारी डिमांड शुल्क संबंधीत आश्रमशाळेद्वारा भरण्यात यावी. • वाढीव विद्युत भार मंजूर झाल्यानंतर विकासकाने प्रकल्प आस्थापित करणेसाठी आवश्यक वस्तु जसे सौर उर्जा invertor व structure तसेच इतर अनुषंगीक साहित्य विकासकाने आश्रमशाळेत पोहोच केल्यावर ६०% निधी विकासकाला अदा करण्यात यावा. • विकासकाकडून सोलर आश्रमशाळा निर्माण करण्याचा प्रकल्प पूर्ण आस्थापित झाल्यानंतर व त्यानंतर प्राप्त होणाऱ्या आश्रम शाळेच्या विद्युत देयकामध्ये फरक आढळून आल्यानंतर विकासकास एकुण प्रकल्प किमतीच्या ५ % रक्कमेची व ५ वर्षे मुदतीची बँक गॉरंटी घेऊन तसेच पूर्ण झालेले काम आश्रमशाळेकडे हस्तांतरण केल्याचे प्रमाणपत्र सादर केल्यानंतर उर्वरित ३० % रक्कम विकासकास अदा करण्यात यावी (५ वर्षे देखभाल दुरुस्तीची जबाबदारी विकासकाकडे देणे आवश्यक असल्यामुळे)

११	अटी व शर्ती	<ul style="list-style-type: none"> दुर्गम तसेच विद्युत पुरवठा वारंवार खंडित होणाऱ्या कार्यक्षेत्रातील कमाल ०२ शासकीय आश्रमशाळांची निवड प्रकल्प अधिकारी यांनी करावी. सोलर आश्रम शाळा निर्मिती करताना सदर प्रकल्प ऑनग्रीड व हायब्रिड netmetering system सोबत जोडणे आवश्यक आहे. त्यामुळे शाळेच्या विद्युत देयकावर होणाऱ्या खर्चामध्ये मोठ्या प्रमाणात बचत होईल व पर्यावरण पूरक प्रकल्प निर्मितीमध्ये सहाय्य होईल. विकासकासोबत ५ वर्षे देखभाल दुरुस्तीचा करारनामा करणे बंधनकारक आहे त्यानंतरच उर्वरित ३०% निधी अदा करण्यात यावा. प्रकल्प आस्थापित झाल्यानंतर विशेष केंद्रीय सहाय्य अंतर्गत सोलर आश्रम शाळा असे फलक प्रकल्पाच्या दर्शनी भागात लावणे विकासकास बंधनकारक राहील. 																								
१२	सनियंत्रण मुल्यमापन व पर्यवेक्षण	<ul style="list-style-type: none"> योजनेचे तांत्रिक पर्यवेक्षण निधी वितरणाच्या प्रत्येक टप्प्यावर महाउर्जा MEDA यांचे मार्फत करण्यात येईल. योजनेचे संनियंत्रण व मुल्यमापन व अंमलबजावणी करिता पुढीलप्रमाणे समिती गठीत करण्यात येत आहे. <table border="1"> <thead> <tr> <th>अ.क्र.</th><th>पदनाम</th><th>पद</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>१.</td><td>आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक</td><td>अध्यक्ष</td></tr> <tr> <td>२.</td><td>अपर आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक, ठाणे, नागपुर व अमरावती यापैकी दोन</td><td>सदस्य</td></tr> <tr> <td>३.</td><td>अपर आयुक्त/सह आयुक्त आदिवासी आयुक्तालय, नाशिक</td><td>सदस्य</td></tr> <tr> <td>४.</td><td>संबंधित कोणतेही दोन प्रकल्प अधिकारी, ए.आ.वि प्रकल्प</td><td>सदस्य</td></tr> <tr> <td>५.</td><td>महा ऊर्जा/मेडा प्रतिनिधी /अंमलबजावणी यंत्रणा प्रतिनिधी</td><td>सदस्य</td></tr> <tr> <td>६.</td><td>महावितरण प्रतिनिधी</td><td>सदस्य</td></tr> <tr> <td>७.</td><td>उपायुक्त-केंद्रीय योजना, आयुक्तालय , आदिवासी विकास, नाशिक</td><td>सदस्य सचिव</td></tr> </tbody> </table> <ul style="list-style-type: none"> योजनेच्या अंमलबजावणीच्या अनुषंगाने करण्यात येणारे कार्य व त्याची प्रगती या बाबत अहवाल शासनास सादर करण्याची जबाबदारी उपरोक्त समितीस असतील योजनेची अंमलबजावणी सुरू झाल्यापासून उपरोक्त समितीची बैठक दर ३ महिन्यांनी आयोजित करावी व सदर बैठकीमध्ये योजनेच्या प्रगतीचा 	अ.क्र.	पदनाम	पद	१.	आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक	अध्यक्ष	२.	अपर आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक, ठाणे, नागपुर व अमरावती यापैकी दोन	सदस्य	३.	अपर आयुक्त/सह आयुक्त आदिवासी आयुक्तालय, नाशिक	सदस्य	४.	संबंधित कोणतेही दोन प्रकल्प अधिकारी, ए.आ.वि प्रकल्प	सदस्य	५.	महा ऊर्जा/मेडा प्रतिनिधी /अंमलबजावणी यंत्रणा प्रतिनिधी	सदस्य	६.	महावितरण प्रतिनिधी	सदस्य	७.	उपायुक्त-केंद्रीय योजना, आयुक्तालय , आदिवासी विकास, नाशिक	सदस्य सचिव
अ.क्र.	पदनाम	पद																								
१.	आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक	अध्यक्ष																								
२.	अपर आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक, ठाणे, नागपुर व अमरावती यापैकी दोन	सदस्य																								
३.	अपर आयुक्त/सह आयुक्त आदिवासी आयुक्तालय, नाशिक	सदस्य																								
४.	संबंधित कोणतेही दोन प्रकल्प अधिकारी, ए.आ.वि प्रकल्प	सदस्य																								
५.	महा ऊर्जा/मेडा प्रतिनिधी /अंमलबजावणी यंत्रणा प्रतिनिधी	सदस्य																								
६.	महावितरण प्रतिनिधी	सदस्य																								
७.	उपायुक्त-केंद्रीय योजना, आयुक्तालय , आदिवासी विकास, नाशिक	सदस्य सचिव																								

		<p>आढावा घेण्यात यावा तसेच योजना अंमबलजावणीमध्ये काही अडचणी असतील तर त्याबाबत आवश्यक कार्यवाही करावी.</p> <ul style="list-style-type: none">• प्रकल्पाची देखभाल दुरुस्ती, बँक हमी याबाबत खबरदारीच्या उपाययोजना राबविल्या जात असल्याची खात्री समितीमार्फत केली जाईल.
१३	योजनेची फलनिष्पत्ती	<ul style="list-style-type: none">• सोलर आश्रम शाळा निर्मीतीमुळे सदर आश्रमशाळेमध्ये अखंडित विद्युत पुरवठा होईल त्यामुळे विद्यार्थ्यांना खंडित वीज पुरवठा यामुळे निर्माण होणाऱ्या समस्या सुटतील.• Net metering system मुळे शाळेच्या विद्युत देयकावर होणाऱ्या खर्चात मोठ्या प्रमाणात बचत होईल.• सदर प्रकल्प कार्यान्वित झाल्यामुळे पर्यावरण पुरक व अपारंपारिक उर्जा स्रोत वापर याचा प्रचार व प्रसार होईल व विद्यार्थ्यांमध्ये तशी भावना वृद्धिंगत होईल.